

The Talmud of Babylonia. An American Translation. Chicago/Atlanta 1984nn
(Ed. J. Neusner).

Der babylonische Talmud. Berlin 1929–1936. Übertragen durch Lazarus Goldschmidt. 12 dílů.

Talmud bayli. The Schottenstein Edition. The Gemara: The Classic Vilna Edition, with an annotated interpretative elucidation, as an aid to Talmud study. Mesora Publications, Ltd., Brooklyn, NY (General Editor R. Hersh Goldwurm zc"l).

Vybrané texty s překlady

BERGLER, Siegfried: Talmud für Fortgeschnittene: ein Werkbuch. Hannover, Lutherisches Verlagshaus 1993.

STEMBERGER, Günter: Der Talmud. Einführung — Texte — Erläuterungen. Dritte durchgesehene Auflage. München, Verlag C. H. Beck 1994.

Der Talmud. Ausgewählt, übersetzt und erklärt von Reinholt Mayer. Sonderausgabe. München, Orbis Verlag Genehmigte 1999.

ORTOGRAFIE

א Alef

Kromě své funkce jako souhlásky (ráz) slouží zpravidla jako mater lectionis vokálu kamece, a to:

i) Na konci slov, kde nahrazuje konsonant א, který je obvyklý v této úloze v hebrejštině. Je tomu tak:

a) v některých tvarech sloves tertiae infirmae, kde konsonant א nahrazuje původní ו, ne však konsekventně, jako je tomu v hebrejštině. V aramejském b.t. vedle sebe zpravidla existuje i tvar s konsonantem jod na třetím místě kořene, např.: אַתָּה/אַתְּ, תִּתְּנַאֲמֵן, תִּתְּנַאֲמֵן, apod.

b) v perfektu 3. os. sg. f., kde se vyskytuje vedle konsonantu א (viz paradigmata a příklady uvedené pod konsonantem א),

c) v sg. participia fem., kde se vyskytuje vedle konsonantu א (viz paradigmata a příklady uvedené pod konsonantem א),

d) za takový případ lze považovat i tvary statu determinatu zakončené konsonantem א sloužící jako mater lectionis vokálu kamac, např. גֶּבֶרְתָּא, רִישָׁא, פֶּלְכָוֹתָא. אַלְכָוֹתָא, apod. (viz Morfologie jmen, str. 60–63),

e) ojediněle může nahrazovat *he s* mapikem (א) ve významu sufíxu 3. os. sg. f., např.: אַתָּה לְמַבְּנָה, אַתָּה לְמַבְּנָה, obojí je infinitiv pa'elu se sufíxem 3. os. sg. f. významem *prodat*. Náhrada *he s* mapikem *alefem* svědčí o tom, že započal proces nevyslovování *he s* mapikem, který je plně realizován v moderní hebrejštině.

2) Uprostřed slov, např.: אֲנָדָם kdo

V tomto použití však pravopis konsonantu א kolísá, např.:

אֲסָנָה mesana bota

אֲסָנָה

אֲמָנָה manej

אֲמָנָה

nádoby, nástroje

אֲמָנָה

Avšak vždy je psán ve slovech:

מַתָּן	matan	dve stě
סְמָלָה	smala	levý

a to i v případech, kdy zastupuje konsonant *ajin*:

Může nahrazovat konsonant *y* např.:

מִשְׁמָרֶת	místo	שְׁלֹמְנִי	(Šab. 110b aj.)	šarlatová barva
מִשְׁמָרֶת	místo	עֲדֵרֶת	hebr.	
מִשְׁמָרֶת	místo hebrejského	עַלְלָה	nebo dativního	ל-

(v tomto případě je připojováno jako prefix k následujícímu slovu a v konsonantu, který následuje, stojí, pokud je to možné, dageš, např.:

בְּנֵאָה קָנֵי אַכְּבָּא.	Ban'a je u brány.
מִשְׁמָרֶת בְּנֵי עַלְלָה	prostřednictvím, skrze)

Diftong *-aj* jako zakončení některých tvarů skupiny sloves *tertiae infirmae* je vedle *-y* vyjádřen i pomocí *'ayin*. Jedná se o následující formy:

a) nominální forma od konjugace *pa'al*:

בְּנֵי	banaj	stavitele
--------	-------	-----------

b) 1. a 3. os. sg. f. pf.

בְּנֵי (בְּנֵי)	be'aj	ptala jsem se
בְּנֵי	benaj	stavěla jsem
בְּנֵי	chazaj	viděla jsem, ona viděla

c) imp. sg. f.

בְּנֵי	chadaj	raduj se! (f.)
--------	--------	----------------

d) pronomínální sufix 1. os. sg. u jmen

שְׁמָיָה	šemaj	moje jméno
----------	-------	------------

e) konsonant *'ayin* může nahrazovat někdy i uprostřed slov, jako je tomu např. ve tvarech slovesa *קָוָם*:

pe'al part. sg. m. *קָאֵן* oproti sg. f. *קָיְמָה*

pa'eł part. akt. se suf. zájm. 1. os. *קָאֵנָה* oproti part. akt. se suf. 2. os. *קָיְמָה*.

Odpadá v částici *ka* pokud se píše s následujícím slovem dohromady, např.:

קָאֵנָה	katanej	učí (mišnu nebo baraju)
קָאֵנָה	ka'amar	říká

(Tato částice, která má, pokud není se slovem těsně spojena, tvar *ka* em vznikla zkrácením participia *קָאֵנָה ka'em* od slovesa *קָם kum*, viz paradigma, str. 200.)

ב Bejt

1) Může přejít ve *vav*, např.:

אַבְּתָה	cevat
----------	-------

spojit, připojit

2) Na konci slova někdy odpadá, např.:

תָּה	tu (z tvaru תָּהָב tuv; hebr. شׂוֹب šuv)	znovu, opět
------	--	-------------

3) Na konci slova někdy odpadá a je nahrazeno konsonantem *alef*, např.:

נְשָׁה	neša (z tvaru נְשָׁבָה nešav)	vál, foukal (Ta'a. 24a)
--------	-------------------------------	-------------------------

כ Dalet

1) Nahrazuje hebrejský konsonant *zajin*, např.:

אֲרָם	דְּהָבָה	dehav	zlato
הָבָרָה	זְהָבָה	zahav	
אֲרָם	דְּכָהָרָה	dechar	pamatoval si
הָבָרָה	זְכָהָרָה	zachar	

ה He

1) V poslední slabice na konci slova jako *mater lectionis* zůstává zpravidla zachována pouze v případech, kdy jí předchází *alef*, jinak je nahrazena *alefem* (srov. výklad ke konsonantu *alef*, /1/), např.:

אֲרָם	חַקְלָה	chakla'	sedlák
הָבָרָה	חַקְלָיָה	chaklaja	
אֲרָם	חַקְלָיָה	chaklaj	
אֲרָם	גִּנְעָה	gina'a	zahradník (Šab. 110b, BM 64a)
הָבָרָה	גִּנְעָן	ganan	
אֲרָם	אַרְכָּאָה	arama'a	pohan
הָבָרָה	אַרְכָּיָה	arami, goj	
	מְאָה	mea	sto

2) Méně často se konsonant *he* vyskytuje ve statu absolutu sg. feminina, např.:

מְלָה	mila	slovo, věc
מְלָתָה	milta	(pozdější tvar)

אַרְבָּעָה	<i>arbe'a</i>	čtyři
חֲמִשָּׁה	<i>chamša</i>	pět
חֲמִשָּׁה		(variabilní tvar s alef na konci)
עֲשָׂרָה	<i>asra</i>	deset

- 3) Častější je naproti tomu u sloves ve tvaru 3. os. sg. f., např.:
 אַסְבָּרָה / **סְבָרָה** *sevara* mínila, chápala, rozuměla
 אַשְׁקָלָה / **שְׁקָלָה** *šekala* vzala
שְׁמָעָה *šema'a* slyšela
שְׁדָרָה *šadara* poslala
 אַפִּיקָה / **אַפִּיקָה** *apika* vydela (kořen: פֶּקֶד, viz paradigma str. 167, BM 59b)
אַחֲנָה *achata* položila, nechala (kořen: חָנָן, Erub. 31a)

- 4) Podobně se konsonant *he* vyskytuje místo alef i v participiu sg. f., např.:
שְׁיַלְתָּה *šajla* ptající se, ptá se (kořen: לְשָׁנָה, Nida 6b)
 אַשְׁקָלָה / **שְׁקָלָה** *šakla* beroucí, bere
מְזַבֵּנָה / **מְזַבֵּנָה** *mezabna* prodávající, prodává

- 5) Někdy i v participiu pl. f., např.:
שְׁיַבְתָּה *šajva* sající, vstřebávající (kořen: שָׁבֵשׁ)

- 6) V determinovaných tvarech (status denominativus) je konsonant *he* stojící místo konsonantu alef velmi řídký. Příklady:

אֹרְחָה	<i>orcha</i>	cesta, způsob
אַרְעָה	<i>ar'a</i>	země

- 7) Sloveso **הָיוֹה** *hava*, „být“ je jediné ve své slovesné skupině (tertiae infirme), u něhož se vyskytuje *he* jako třetí náhradní kmenový konsonant. Slovesa této skupiny mají obvykle v této pozici buď alef nebo původní *jud* (viz paradigma str. 210nn a str. 237nn). Pouze výjimečně bychom se mohli u slovesa *hava* setkat s alefem jako se třetím konsonantem, např. הָבָא.

- 8) Někdy nahrazuje hebrejský konsonant *chet*, např.:
 aram. **חָדָר** *hadar* vrátil, opakoval
 hebr. **חָזָר** *chazar*

- 9) Na konci slova může zůstat nevysloveno a v některých případech se dokonce změnit v nehlásný konsonant alef v případech, kdy znamená *he s mapikem*, např.:
כָּלָה *kula* ve významu ona celá
 אַרְישָׁה / **רִישָׁה** *reša* její hlava

(Srov. vývoj v nové hebrejštině, kde se vyskytuje tentýž jev — nevyslovované *he s mapikem*.)

וּ Vav

Pokud má tento konsonant skutečně hodnotu konsonantu a není pouhou *mater lectionis*, pak je zpravidla psán zdvojeně, např.:

רוֹחָחָא/רוֹחָחָא/רוֹחָחָא	<i>ravcha</i>	prostor
גְּבוֹזָה	<i>gevaza</i>	větev (Ber. 40a, 270b, AZ 35b)

Před nebo za נ jako mater lectionis je psaní ו jako plnohodnotného konsonantu většinou jednoduché.

Jestliže stojí ו jako plnohodnotný konsonant vedle י jako plnohodnotného konsonantu, pak se nezdvojují oba, ale pouze jeden z nich, např.:

וְיַ	<i>vaj</i>	citoslovce: běda! (hebr. וְיַ oj)
-------------	------------	-----------------------------------

Zdvojení někdy mízí předchází-li ו jako mater lectionis, např.:

חִירָחָר/חִירָחָר	<i>chivar</i>	bílý
--------------------------	---------------	------

aram.	כְּחִיְמָתָא	<i>chejvita</i>	kus dobytka
hebr.	בְּחִמָּה	<i>behema</i>	

pl. aram.	כְּחִיְמָתָא	<i>chejvata</i>	dobytek
hebr.	בְּחִמָּות	<i>behemot</i>	

נּ Chet

Existují případy odpadnutí konsonantu *chet* uvnitř slova, např.:

tvaru	תוֹיִ	<i>totej</i>	pod
	תְּחוֹתִי	<i>techotej</i>	

טּ Tet

Nahrazuje v některých případech hebrejský konsonant *cade*, např.:

aram.	כָּיְתָא	<i>kajta</i>	léto
hebr.	כָּיְכָ	<i>kajic</i>	

aram.	אֵתָא, אֵתָא	<i>eta, ejta</i>	rada
hebr.	אֵצָא	<i>eca</i>	

aram. טְהָרָה *tehara* poledne
hebr. כְּהֹרֶם *cohorajim*

Ј Jod

- 1) Oproti biblické aramejštině je v aramejštině b.T. nahrazen historický pravopis většinou fonetickým, tzn., že původní *alef* je nahrazen konsonantem *jod*, např.:
 b. A. רִישָׁה *reša* hlava
hebr. רָאשׁ *roš*
 b. A. יְמָרָה *jemar* řekne, řekl by
hebr. יּוֹמָר *jomar*

2) Pokud má hodnotu skutečného konsonantu a není pouhou mater lectionis, pak se zpravidla píše zdvojené, např.:

דִּיאַנָּה *dajana* soudce
נִיאָחָה *nejach* klid, spokojenost

(v různých spojeních, např. Sanh. 94b: בְּנֵי הָעֵדָה hebr. בְּנֵי הָעֵדָה, nebo BK 105b: דְּנֵפְשָׁא / נֵנְחָת רְזֵחָה, hebr. נֵנְחָת רְזֵחָה)

גִּיאַסָּה *gejasa* loupežnická tlupa

Před nebo za Ј jako mater lectionis je psaní ' jako plnohodnotného konsonantu většinou jednoduché.

Jestliže stojí *jod* jako plnohodnotný konsonant vedle *vav* jako plnohodnotného konsonantu, pak je zdvojen pouze jeden z nich, např.:

גָּאוֹבְּיָתָה *gavajta* vnitřní
הַפְּנִימִיתָה *pnimit*
(Viz též u konsonantu *vav*.)

Қ Kaf

Může někdy být nahrazeno konsonantem Қ *kof/kuf*, např.:
 aram. קַלְמָתָה *kalmta* hmyz, druh hmyzu
hebr. קַלְמָתָה *kalmta*

ל Lamed

Na konci slova někdy odpadá a je nahrazeno konsonantem *alef*, např.:
 אָזָה *aza* (od לָאָה) chodil, šel

ם Mem

Stojí-li na konci slova, často dochází k odpadnutí tohoto konsonantu, např.:
v celé řadě tvarů slovesa סִמְמָה:

קָם	z tvaru	סָמֵם	stojící (pe'al, pt. sg. m.)
נָקָם	z tvaru	נִקְמָם	on vstane, ať vstane (pe'al, impf. 3. os. sg. m.)
תָּקָם	z tvaru	תִּקְמָם	ona vstane, ať vstane (pe'al, impf. 3. os. sg. f.)
לָקָם	z tvaru	לִקְמָם	on vstane, ať vstane (pe'al, impf. 3. os. sg. m.)
מָקָם	z tvaru	מִקְמָם	zakládající, zřizující, ustanovující (af'el, pt. sg. m.)
אָקָם	z tvaru	אִקְמָם	založ, zříd, ustanov (af'el imp. sg. m.)

נ Nun

Na konci slova zpravidla odpadá, např.:

רָעָם	z tvaru	רִעָם	vědoucí, znající (pe'al, pt. akt. pl. m.)
לָהָם	z tvaru	לִהָם	jím (3. p. 3. os. pl.)

ם Samach

V řadě případů nahrazuje konsonant *sin* — viz pod *sin*, str. 18.

י Ajin

1) Vedle konsonantu *tet* je i konsonant *ajin* ekvivalentem hebrejského konsonantu *ade*, např.:

בֵּיאָה *bej'a* vejce
hebr. בֵּיאָה *bejca*

(Subst. בֵּיאָה je doloženo v následujících tvarech: בֵּיאָה /Ber. 44b/, hebr. בֵּיאָה, hebr. בֵּיאָה a v pl. בֵּיאָה, hebr. בֵּיאָה, hebr. בֵּיאָה)

2) Někdy je nahrazováno konsonantem *alef*, příklady viz pod tímto konsonantem.

ן Reš

V některých případech odpadá na konci slova, např.:

אֲנִיָּה	z tvaru	אִנְיָה	řekni! (pe'al, imp. sg. m.)
סְנִיר	z tvaru	סִנְיר	zavřel (pe'al 3. os. pf. sg. m.)

ש Sin

1) Konsonant ש se udržel jen v některých slovech, např.:

ישָׁבָא	isba	bylina (BB 74b)
שָׁבָע	sava	sytý (Suka 49b aj.)
שְׁקָלָא	smala	levá ruka, levička
שִׁפְרָא	sifta	ret, okraj
שָׁקָא	saka	pytel

2) Převládá však pravopis s konsonantem ס, bez ohledu na to, zda je v kořeni původní ס nebo ש. Svědčí to o tom, že nebyl rozdíl v jejich výslovnosti. Např.:

סָגִי	sagi	četný, mnohý, mnoho
סֻם סִים	sim	položit
סִטְרָא	sitra	znamení
אַסְתָּקָל	istakal	díval se na něco, pozoroval

3) Někdy se vyskytují oba druhy psaní, např.:

בִּשְׁרָא, בְּסָרָא	bisra	maso
עֲשָׂר, עֲשָׂרָה	asar, asra	deset
עֲשָׂרִין	esrin	dvacet
נֵגֶד		naproti tomu ale:
חָדָר	chad sar	jedenáct (složeno z jedna — deset)
שָׁטָןָא, שָׁטָןָה	satana	d'ábel, satan (Šab. 32a, Men. 62a aj.)
סְנִי	sni	nenáviděný (pt. ps. sg. m.)
סְנִי	sane(j)	nenávidící (pt. akt. sg. m.)
שָׁנָאָה	san'a	nenávidící (pt. akt. sg. f.)

ת Tav

1) Tento konsonant odpovídá v některých případech hebrejskému konsonantu ש shin, např.:

aram.	תֹּר	tor	býk
hebr.	שֹׁר	šor	
aram.	תֶּלֶת	telat	tři (f.)
hebr.	שְׁלֹשָׁה	šaloš	

2) V případech tzv. metathese (přesmyknutí konsonantů), k níž v aramejštině dochází u konjugací itpe'el (itpe'il) a itpa'al se konsonant -ת- v prefixu -תִּ(')- v případě, že po něm následuje jako první kmenový konsonant ת, mění na konsonant ת a v případě, že prvním kmenovým konsonantem je צ, mění se na ש, např.: אַצְתְּרָכִי (kořen תְּצִ), potřeboval jsem (viz paradigmata str. 128–129, 131, 134–135).

JMÉNA

Zájmena

V aramejštině b.T. existují následující druhy zájmen:

- 1) osobní samostatná sufigovaná
- 2) ukazovací
- 3) vztažná
- 4) přivlastňovací samostatná sufigovaná
- 5) tázací
- 6) neurčitá
- 7) zvratná

Morfologie

Zájmena osobní

V aramejštině b.T. existují dva druhy osobních zájmen. První z nich jsou osobní zájmena používaná samostatně, stejně jako v hebrejštině. Druhá z nich jsou osobní zájmena sufigovaná.

Sufigovaná zájmena mohou být připojována ke jménům a ke slovesným tvarům a předložkám. U jmen nabývají sufigovaná zájmena význam přivlastňovacích zájmen (viz nominální flexe, str. 63 a paradigmata str. 67nn).

U slovesných tvarů mají významů několik:

- a) u perfekta a imperfekta nabývají významu přímého objektu (osobního zájmena ve 4. pádu);